

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Johdannossa olisi hyvä ottaa huomioon myös murroksessa oleva digitaalisten ympäristöjen käyttö, mukaan lukien digitaalisen irrottautumisen näkökulma ja sosiaalisen median alustojen käyttö- ja ikärajasuositukset.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Mediakasvatuksen pääaineopetuksen alasajo on tärkeä huoli ja huomio. Samaan aikaan mediakasvatuksen ja tarkemmin media-osaamisen opintoja tulisi sisällyttää ylipäänsä korkeakouluopintoihin. Mediaosaaminen ja sitä tukeva mediakasvatus tulisi ymmärtää pikemminkin yleisenä kansalaistaitona.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa yksilöiden kriittinen medialukutaito ja digitaalinen osaaminen nähdään keskeisinä tekijöinä demokratian vahvistamisessa ja henkisen kriisinkestävyyden lisäämisessä, mikä on erittäin tärkeää. Samaan aikaan kriittinen medialukutaito tulisi nähdä myös laajempaan kysymyksenä yhteiskuntaan kuulumisesta, ei vain kriisinkestävyyden lisäämisestä.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Tavoitteiden määrittelyssä olisi tärkeää ottaa huomioon myös laaja olemassaoleva ja ajantasainen media- ja viestintätieteellisen kentän tutkimustieto (digitaalisen) osallisuuden toteutumisesta suomalaisessa yhteiskunnassa ja keinoista sen edistämiseksi.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Ylipäänsä näkökulma pääosin opetuksen ja opetustoimen kautta tapahtuvasta mediakasvatuksesta (ylhäältä alas) ei ota huomioon eletyn ja koetun digiarjen näkökulmia (ja siihen liittyvää tutkimusta). Toimeenpanon osalta olisi tarpeen ottaa huomioon myös ryhmät ja yksilöt jotka eivät ole riittävässä määrin suomalaisen koulutuksen piirissä (henkilöt jotka eivät enää ole varhaiskasvatuksen ja koulutuksen ulottuvilla esim. ikänsä puolesta tai eivät ole taustansa puolesta koskaan olleetkaan suomalaisen koulutuksen piirissä). Samoin voimakkaasti vanheneva väestöä ja heidän tavoittamistaan ei oteta riittävästi huomioon. Toimenpide ehdotuksessa olisi hyvä ottaa huomioon myös jo kansalaisilla jo olevan tietotaidon hyödyntämistä.

Toimenpide -ehdotuksissa pyritään lisäämään myös lisäämään osallisuutta ja yhtenä osana tätä nähdään äänestysaktiivisuuden lisääminen. Esimerkeissä puhutaan siten osallistumisesta poliittisena toimijuutena. Tarpeen olisi kuitenkin ottaa huomioon myös laajempi näkökulma osallisuuteen. Nyt puuttuu osallisuuden peruslähtökohta, yhteiskuntaan kuuluminen ja sen kokemus, kuten oikeus ja mahdollisuus riittäviin ja tasavertaisiin elonolosuhteisiin (työ, koulutus, toimeentulo, terveydenhuolto). Kaikki näihin liittyvät palvelut ovat voimakkaasti digitalisoituneet viime vuosina, ne ovat osa laajennettua mediaympäristö jossa kansalaiset joutuvat toimimaan. Nykyisellään näissä operoiminen edellyttää taitoja, joita kansalaisilla ei aina ole, kuten tuore tutkimustietokin osoittaa. Kansalaiset kokevat useat digitaaliset palvelut vaikeapääsyisinä ja osaltaan yhteiskunnallista osallisuutta (sen kokemusta) rapauttavana. Näin esim. haavoittuvissa asemassa olevien ryhmien osalta. Osallisuus yhteiskuntaan kuulumisena (tai kuulumattomuuden kokemuksena) on yhteydessä mahdolliseen poliittiseen toimijuuteen. Yksi aivan keskeinen mediakasvatuksen tehtävä olisi siis ottaa huomioon kansalaisten kokema digitaalisten palveluiden vaatima teknologinen osaaminen keskeisenä digitaalisen yhteiskunnan kansalaistaitona.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

-

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

-

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

-

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Talvitie-Lamberg Karoliina
Jyväskylän yliopisto Kieli- ja viestintätieteiden laitos